



**Miljösamverkan  
Sverige**

# Strandskyddets historia

## Strandskyddet fram till Naturvårdslagen

I slutet av 1940-talet får länsstyrelsen via Byggnadslagen möjlighet att förbjuda bebyggelse på strandnära områden med skön natur och växtlighet.

Under 1950-talet införs en provisorisk strandlag och kort därefter införs strandlagen i syfte att trygga tillgången till platser för bad och friluftsliv vid hav, insjöar och vattendrag för allmänheten. Strandskyddet införs som ett skydd för allmänheten, för att de som inte äger någon strandfastighet ska kunna nyttja strandområdena. Dåtidens strandskydd är inte generellt, länsstyrelsen får i stället utse områden där strandskydd ska gälla. Områden som ingår i fastställd generalplan, stadsplan eller byggnadsplan eller godkänd avstyckningsplan kan inte omfattas av strandskydd.

Byggnadslagen (1947:385)

Lag (1950:639) om tillfälligt byggnadsförbud inom vissa strandområden – Prop. 1950:223

Strandlagen (1952:382) – Prop. 1952:187

## Naturvårdslagen införs och strandskyddet skärps

Strandlagen ersätts i mitten av 1960-talet av Naturvårdslagen.

År 1975 skärps strandskyddet eftersom det i Sverige skett en omfattande expansion av fritidsbebyggelse samt att strandskyddade områden inte kommit till stånd i tillräcklig omfattning. Dessutom har dispens från strandskyddet beviljats i förhållandevis stor utsträckning. Skärpningen innebär att strandskyddet blir generellt och börjar gälla i hela Sverige. Strandskyddet gäller då 100 meter på såväl land som i vattnet vid havet, insjöar och vattendrag.

Syftet är att trygga allmänhetens tillgång till platser för bad och friluftsliv. Förbudet utvidgas också till att avse även anläggning eller anordning där mark tas i anspråk som tomt eller på annat sätt hindrar eller avhåller allmänheten. Dispens från förbudet kan lämnas om det finns särskilda skäl.

När strandskyddet blir generellt får länsstyrelserna möjligheten att förordna om att strandområden som uppenbarligen saknar betydelse för bad och friluftsliv inte ska omfattas av strandskydd.

Strandskyddet börjar även att gälla inom nya planområden, men det införs

samtidigt en möjlighet att upphäva strandskyddet i planerna. Strandområden som vid utgången av juni 1975 ingick i äldre, redan fastställda generalplaner, stadsplaner eller byggnadsplaner ska enligt övergångsbestämmelserna inte omfattas av strandskydd enligt den nya lagen om inte annat förordnas.

I början av 1990-talet får länsstyrelserna möjligt att föreskriva om undantag för komplementbyggnader som uppförs inom tomtplats och längre från stranden än huvudbyggnad.

Naturvårdslagen (1964:822) – Prop. 1964:148  
Lag (1974:1025) om ändring i naturvårdslagen – Prop. 1974:166

## Växt- och djurliv

Den 1 juli 1994 utvidgas strandskyddets syfte till att även omfatta bevarandet av goda livsvillkor för växt och djurliv på land och i vatten.

Även efter denna ändring får länsstyrelserna förordna att strandområden som uppenbart saknar betydelse för att tillgodose strandskyddets syften inte ska omfattas av strandskydd. Nu gäller det dock inte bara områden som saknade betydelse för bad och friluftsliv utan även betydelse för växt- och djurlivet.

I samband med lagändringen införs även en övergångsbestämmelse som gör att länsstyrelsen ska ompröva tidigare förordnanden om områden som inte ska omfattas av strandskydd utifrån den nya lydelsen. Förordnanden som inte omprövas före utgången av juni 1999 ska upphöra att gälla.

Länsstyrelserna har fortsatt möjlighet att föreskriva om undantag för komplementbyggnader som placeras inom tomtplats och längre från stranden än huvudbyggnaden.

Lag (1991:641) om ändring i naturvårdslagen (1964:822) – Prop.1990/91:90  
Lag 1994:854 om ändring i naturvårdslagen (1964:822) – Prop.1993/94:229  
Naturvårdsverkets allmänna råd 97:1 – En sammanfattning av de viktigaste ändringarna i den tidigare lagstiftningen

## Miljöbalken

Miljöbalken träder i kraft 1999 och naturvårdslagens bestämmelser om strandskydd överförs till balkens 7 kapitel.

I miljöbalken får länsstyrelserna, precis som tidigare, förordna att ett strandskyddsområde som uppenbart saknar betydelse för att tillgodose strandskyddets syften inte ska omfattas av strandskydd.

Vid införandet av miljöbalken införs en övergångsbestämmelse likt den från år

1994 som reglerar att förordnanden som har meddelats enligt naturvårdslagen i dess lydelse före den 1 juli 1994 ska omprövas senast den 30 juni 1999. Om ett förordnande inte omprövats innan dess, upphör förordnandet att gälla.

Samtliga länsstyrelser får i uppdrag att ompröva sina beslut om strandskyddets omfattning senast den 30 juni 1999.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva att förbudena i 16 § inte ska gälla sådana byggnader, anläggningar eller anordningar som utgör komplement till bebyggelse på en tomtplats och som förläggs längre från stranden än huvudbyggnaden.

Miljöbalken (1998:808) – Prop. 1997/98:45  
Lag (1998:811) om införande av miljöbalken (11 §)

## Vissa förändringar i miljöbalken 2009-2010

Under 2009–2010 genomförs förändringar i strandskyddslagstiftningen. Utgångspunkten för förändringarna är ett fortsatt generellt strandskydd i hela landet. Samtidigt differentieras strandskyddet för att skapa möjligheter att främja utvecklingen i landsbygdsområden med god tillgång till stränder och låg exploateringsgrad.

Några viktiga lagtekniska förändringar:

- Strandskyddet stärks genom att skälen för att ge dispens från eller upphäva strandskyddet i detaljplan preciseras i lagtext.
- Högt exploaterade tätorts- och kustområden undantas från möjligheten till landsbygdsutveckling i strandnära lägen.
- Vid varje beslut om dispens eller upphävande av strandskyddet ska en fri passage lämnas för allmänheten och för att goda livsvillkor för djur- och växtliv ska bevaras.
- Strandskyddet återinträder automatiskt när en detaljplan upphävs eller ersätts.

I förbudsparagrafen, då 16 §, nu 15 § MB, genomförs några viktiga förändringar i hur bestämmelsen är utformad. Det gäller framför allt förbudena mot ändring av byggnader som begränsar allmänhetens tillgång till strandområden och mot anläggningar, anordningar och åtgärder som väsentligen försämrar livsvillkoren för djur- och växtarter.

DÅ

16 §

Inom strandskyddsområde får inte

1. nya byggnader uppföras,
2. byggnader ändras så att de kan tillgodose ett väsentligen annat ändamål än de tidigare har använts till,
3. grävningsarbeten eller andra förberedelsearbeten utföras för bebyggelse som avses i 1 och 2,
4. andra anläggningar eller anordningar utföras som hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt eller som väsentligen försämrar livsvillkoren för djur- eller växtarter, eller
5. andra åtgärder vidtas som väsentligen försämrar livsvillkoren för djur- och växtarter.

NU

15 §

Inom ett strandskyddsområde får inte

1. nya byggnader uppföras,
2. byggnader eller byggnaders användning ändras eller andra anläggningar eller anordningar utföras, om det hindrar eller avhåller allmänheten från att beträda ett område där den annars skulle ha fått färdas fritt,
3. grävningsarbeten eller andra förberedelsearbeten utföras för byggnader, anläggningar eller anordningar som avses i 1 och 2, eller
4. åtgärder vidtas som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter.

## Viktiga förändringar som rör kommunens och länsstyrelsens roll

### Kommunens roll från och med 2009

- Kommunerna får huvudansvaret för att besluta om dispenser och upphävande av strandskyddet i detaljplaner.
- Kommunen har ansvar att bevaka att strandskyddet efterlevs.
- Kommunen får ange LIS-områden (Landsbygdsutveckling i strandnära lägen) i översiktsplanen.

### Länsstyrelsens roll från och med 2009

- Länsstyrelsen ska granska kommunens beslut om dispens från strandskydd.
- Länsstyrelsen ska bevaka strandskyddet vid kommunal planering. Strandskydd blir överprövningsgrund i detaljplan.

Länsstyrelsen kan fortsatt föreskriva om undantag för komplementbyggnader. Av 17 § framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att förbuden i 15 § inte ska gälla kompletteringsåtgärder till en huvudbyggnad som vidtas inom 15 meter från huvudbyggnaden men inte närmare strandlinjen än 25 meter, och inom en tomtplats som har angetts i ett beslut om dispens. Lag (2009:532)

Lag (2009:532) om ändring i miljöbalken – Prop. 2008/09:119

En del länsstyrelser väljer att inte föreskriva om nya undantag för komplementbyggnader i samband med förändringarna i lagstiftningen år 2009. I enlighet med övergångsbestämmelser fortsätter dock undantag som föreskrivits enligt äldre bestämmelser att gälla i dessa i län under en övergångsperiod. Undantagen upphör att gälla den 31 december 2014.

Möjligheten att upphäva strandskyddet specificeras så att länsstyrelsen i det enskilda fallet får besluta att upphäva strandskyddet i ett område om det är uppenbart att området saknar betydelse för att tillgodose strandskyddets syften. Under 2013 får Länsstyrelsen i uppdrag av regeringen att senast den 31 december 2014 genomföra en översyn av de utvidgade strandskyddsområdena (100 till 300 meter). Översynen har resulterat i beslut gällande avgränsningen för det utvidgade strandskyddet. Dessa nya beslut ersätter de äldre besluten i den del som avser utvidgat strandskydd.

## Lättnader vid små sjöar och vattendrag

Den 1 september 2014 införs lättnader i kriterierna för att häva strandskyddet vid små sjöar och vattendrag. Länsstyrelsen kan upphäva strandskydd vid små sjöar och vattendrag för en liten sjö, max en hektar, och ett litet vattendrag, omkring två meters bredd, och om områdets betydelse för att tillgodose strandskyddets syften är liten.

Lag (2014:892) om ändring i miljöbalken – Prop. 2013/14:214

11 av 21 länsstyrelser har med stöd av lagstiftningen beslutat att undanta områden från strandskyddet, företrädesvis mindre sjöar och vattendrag. De län som idag tillämpar undantag är Gotland, Jönköping, Norrbotten, Västerbotten, Uppsala, Värmland, Västmanland, Örebro, Stockholm, Västra Götaland och Skåne län.

Mellan år 2014 och 2022 har det inte skett några förändringar gällande strandskyddslagstiftningen, däremot finns det förarbeten som inte lett till några lagändringar men som kan vara ett värdefullt kunskapsunderlag.

SOU 2015:108; Strandskyddet i praktiken  
SOU 2020:78; Tillgängliga stränder – ett mer differentierat strandskydd  
Prop. 2021/22:168; En ökad differentiering av strandskyddet

## Lättnader i strandskyddet 2025

1 juli 2025 infördes ändringar som syftade till att underlätta för att bygga bostäder och utveckla och driva företag i strandnära lägen.

Nu gäller inte längre generellt strandskydd vid insjöar vars vattenyta är en hektar eller mindre och inte vid sträckor av vattendrag som är två meter eller smalare. Länsstyrelsen kan i det enskilda fallet besluta om att strandskydd ska gälla ändå upp till 100 meter, om vattnet är av särskild betydelse för strandskyddets syften.

Även undantaget från strandskyddsförbuden för areella näringar ändras till att också gälla vattenbruk. Det förtydligas att undantaget gäller för förvärvsverksamhet som drivs varaktigt och att den tänkta åtgärden behövs för sin funktion eller har ett funktionellt samband med befintliga byggnader eller anläggningar.

Ytterligare ett särskilt skäl för dispens införs i lagstiftningen. Det gäller för förvärvsverksamheter där det strandnära läget har en fördel för funktionen som inte kan uppnås utanför det strandskyddade området.

Det införs också en bestämmelse som innebär att strandskyddet inte återinträder när en detaljplan ersätter en gammal detaljplan och kommunen har bestämt att strandskyddet fortsatt ska vara upphävt.

Lag (2025:512) om ändring i miljöbalken – Prop. 2024/25:102